

Langs Groningse breuklijnen

Uit het aardbevingsgebied komen de laatste jaren vooral sombere berichten. Dat er ook veel moois te zien is, bewijst de Groninger Bodem Beweging met een fietsroute 'langs de scheuren'.

tekst & foto's *Annemarie Bergfeld*

KOLKWEG

7A9

2

EIGEN WEG

I

Villa in Loppersum.

Burgemeestersvilla Doodstil.

De kerk van Eenum.

Menkemaborg, Uithuizen.

1 LOPPERSUM Ooit een rijk villadorp

Lang was Loppersum het centrum van vlas-, graan- en fruitteelt. Als ze schaaptes op het droge hadden, lieten de rijke herenboeren hier een villa bouwen om te rentenieren. Lindebomen en riante villa's leidden naar hotel Spoorzicht, in 1887 neergezet op initiatief van Oeds de Leeuw Wieland. Deze hotelier en architect bouwde rond 1900 zo'n vijftig villa's in het dorp, in een rijke eclectische stijl.

Tegenwoordig heeft Loppersum de twijfelachtige eer het epicentrum van het Groninger aardbevingsgebied te zijn. Dorpsbewoners moesten uitwijken naar een wijkje wisselwoningen in het weiland, steigers onttrekken hele rijen huizen aan het zicht, winkels zitten in een noodvoorziening.

Andere panden hebben de bouwperikelen al achter de rug. In 2015 was de Lopster Albert Heijn de eerste super van Nederland in een aardbevingsbestendig gebouw. Aardbevingsbestendig noemen de Groningers het liever. Voor de bewoners en gebruikers van nieuwe en versterkte panden betekent dat dat men tot een schok van 5,0 op de schaal van Richter op tijd buiten kan komen.

Eindeloze akkers, vaarten en dijken in de verte

2 LAND EN DORP Op de fiets langs monumenten

Het is niet iedereen gegeven de schoonheid van deze omgeving meteen te zien. De eindeloze akkers en bomenrijen, lange vaarten met hoogholtjes (hoge, houten voetgangersbruggetjes), kathedralen van boerderijen, dijken in de verte, met een beetje geluk blaarkoppen in het land; vroeger of later laat het niemand onberoerd.

En steeds is er weer een dorp, vaak uit rode Groninger steen opgetrokken. Zandweer en Middelstum zijn bijna geheel rood. Het minieme gehucht Doodstil telt drie rijksmonumenten. De burgemeestersvilla met kenmerken van art-nouveau- en chaletstijl (erkers, pilaren, torentje) aan de Barmerweg wacht op scha-

deherstel. Het geheel van wierde, weem (pastorie) en dertiende-eeuwse Andreaskerk in Westeremden is een plaatje. In augustus 2006 was hier een van de zwaarste aardbevingen: 3,5 op de schaal van Richter.

De beving van augustus 2012 in het kleine Huizinge, met 3,6 de zwaarste tot nu toe, was een kantelpunt. Vanaf dat moment kwam er meer aandacht voor de gevolgen van de bevingen voor de Groningers. In boerderij de Diek'n, ten noorden van Zeerijp, presenteerde de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen 24 februari haar rapport. Een unicum: nooit eerder werd een enquêterapport buiten Den Haag gepresenteerd.

3 KERKEN Oases van rust en bezinning

De kerken van Noord-Groningen kunnen niet genoeg worden geprezen. De brede kuststrook langs de Waddenzee grossiert in twaalfde- en dertiende-eeuwse kerkjes. Klein maar fier staan ze al eeuwenlang op hun wierden, de woonheuvels die de eerste bewoners van het zompige land opwierpen. Vrijwel alle dorpen langs de route hebben zo'n kerkje. Magische plekken zijn het, oases van rust en bezinning. Vaak is de deur gewoon open. En anders hangt er wel een briefje waarop staat bij welke buur de sleutel af te halen is.

De grootste dorpskerk van de provincie is de Petrus en Pauluskerk in Loppersum. De fresco's van bijbelse taferelen zijn vijftiende-eeuws, de preekstoel is zeventiende-eeuws. Na de beving van 2012 viel het onder kenners beroemde zestiende-eeuwse orgel bijna naar beneden. Net naast deze route, maar een ommetje waard, zijn de kerken van Oosterwijtwerd, Eenum en Krewerd.

groningerkerken.nl

Klein, maar fier staan de kerken op hun wierden

De vele kerkjes zijn een ommetje waard.

4 BORGEN Menkema en Ewsum

Stenen landhuizen en kastelen heten in Groningen borgen. Van de ooit tweehonderd borgen zijn er zestien over. Veel borgen begonnen in de middeleeuwen als versterkte torens waar de welgestelde eigenaars in woelige tijden een veilig heenkomen zochten.

Vanaf deze fietsroute is makkelijk om even om te rijden naar de Menkemaborg in Uithuizen. Huis en tuinen zijn te bezoeken. De vertrekken zijn ingericht alsof de zeventiende- of achttiende-eeuwse bewoners er net nog zaten, in de tuinen zijn onder meer een rozentunnel, lusthof, doolhof en keukentuin met oude

groenten en medicinale en keukenkruiden aangelegd. Zoals bij meerdere borgen is ook in het voormalige schathoes (borgboerderij) van de Menkemaborg nu horeca gevestigd. Het terras tegen de met klimop begroeide gevel biedt mooi zicht op de borg en de brede gracht.

Van borg Ewsum, vlak voor Middelstum aan de linkerhand, resteren alleen een geschutstoren en een deel van het schathoes, dat later werd uitgebreid in de Amsterdamse-schoolstijl. De tuinen (nutstuin, boomgaard, fruitmuur) zijn gratis te bezoeken.

groningerborgen.nl

Oud en nieuw,
Hoofdstraat,
't Zandt.

5 NIEUWBOUW Strakke vormen en kunststof kozijnen

Voor de meeste inwoners van het aardbevingsgebied kan de versterkings- en nieuwbouw niet snel genoeg gaan. Ze willen niet nog langer wachten of jaren in een kleine wisselwoning bivakkeren, maar zo snel mogelijk naar hun eigen en dan weer veilige plek terug.

In februari sprak rijksbouwmeester Francesco Veenstra in *Trouw* zijn zorgen uit over de snelheid van de operatie. Hij adviseerde juist meer tijd te nemen, om te voorkomen dat de typische Groninger dorpsbebouwing (vrijstaand, rentenierswoningen, arbeiderswoningen, Amsterdamse-schoolpanden, dwarshuizen)

rücksichtslos tegen de grond gaat.

Op veel plaatsen is het leed al geschied en is historiserende architectuur neergezet die weinig meer te maken heeft met de oorspronkelijke bouwwijze: blinkendwitte kunststof dakgoten en kozijnen, dakkapellen uit proportie, metsel- of voegwerk dat flink afwijkt van het origineel. Op andere plaatsen zijn strakke nieuwbouwwoningen pal naast historische panden neergezet, zoals in de Hoofdstraat van 't Zandt. Niet alle inwoners zijn daar blij mee. Er zijn veel Groningers die Veenstra's zorgen delen.

Panden van eeuwen oud gaan tegen de grond

ROUTE LANGS DE SCHEUREN

De fietsroute Breuklijnen/Scheuren door Groningen (38 km) is gemaakt door de Groninger Bodem Beweging, die zich inzet voor gasgedupeerde Groningers. Startpunt: station Loppersum, dat ook het eindpunt is. Een folder met routebeschrijving en aanvullende informatie is (gratis) te verkrijgen bij Hotel Spoorzicht tegenover het station.

hotelspoorzicht-spa.nl

De routebeschrijving is ook te vinden op groninger-bodem-beweging.nl (onder het kopje actueel), net als een aanvullende auto- en wandelroute. De beschrijving van de route is niet helemaal accuraat, maar met een beetje boerenverstand prima te volgen. visiteemsdelta.nl

APPINGEDAM HERLEEFT

Niet op de fietsroute, maar zeker ook het bezoeken waard voor wie in Groningen is: Appingedam. Het stadje (sinds 1327) heeft lastige tijden gekend. Leegloop en aardbevingen lieten hun sporen na. Maar nu beleeft Appingedam een revival. Aan en rond de Dijkstraat in het centrum openen veel leuke nieuwe zaken hun deuren in aardbevingsbestendige panden. En dan heeft Appingedam ook nog een rijk verleden in de vorm van de imposante Nicolaïkerk, de oude gevels aan de Solwerderstraat en hangende keukens boven het water. Helemaal van deze tijd zijn de fijne terrasjes aan Damsterdiep en Nieuwe Diep.